

НАЦІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ДЕРЖАВИ І ПРАВА
ІМЕНІ В.М. КОРЕЦЬКОГО

01001, Україна, м. Київ
вул. Трьохсвятительська, 4
тел. (044) 278 5155
факс (044) 278 5474
E-mail: idpnanu@gmail.com

NATIONAL
UKRAINIAN ACADEMY OF SCIENCES
KORETSKY INSTITUTE
OF STATE AND LAW

4, Trjohsvjatitelska st.,
01001, Kyiv, Ukraine
tel. (044) 278 5155
fax (044) 278 5474
E-mail: idpnanu@gmail.com

16.04.2020 р. № 126/
на № _____

Президія НАН України

Розглянувши питання щодо правового статусу президента, першого віце-президента, віце-президентів, головного ученого секретаря, членів Президії Національної академії наук України (далі – Національна академія наук України або НАН України) у зв'язку з відтермінуванням чергової сесії загальних зборів НАН України по причині заборони проведення масових заходів до закінчення карантину, спрямованої на запобігання поширенню на території України коронавірусної хвороби (COVID-19), та продовження строку повноважень Президії НАН України до обрання в установленому порядку її нового складу Інститут держави і права імені В.М. Корецького НАН України **повідомляє наступне.**

1. Відповідно до частини першої статті 17 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» Національна академія наук України є вищою науковою **самоврядною** організацією України.

Згідно з частиною третьою статті 17 даного Закону Національна академія наук України має у своїй структурі **Президію**, апарат Президії, секції, відділення, які координують діяльність науково-дослідних інститутів та інших наукових установ, організацій, підприємств, об'єктів соціальної сфери, що забезпечують діяльність і перебувають у віданні Національної академії наук України.

Національна академія наук України **наділена правом управління** своєю діяльністю, володіє, користується і розпоряджається майном, що перебуває у державній власності та належить їй на правах господарського відання, відповідно до законодавства і Статуту НАН України.

Відповідно до пунктів 2, 3 частини восьмої статті 17 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» обрання президента Національної академії наук України, першого віце-президента, віце-президентів та головного ученого секретаря Національної академії наук України, інших членів Президії Національної академії наук України, а також затвердження академіків-секретарів відділень Національної академії наук

України належать до **виключної** компетенції **загальних зборів** як найвищого органу самоврядування Національної академії наук України.

Постановою Президії НАН України від 25 березня 2020 р. № 95 «Про терміни проведення сесії Загальних зборів НАН України та загальних зборів відділень НАН України» **відтерміновано** чергову сесію Загальних зборів відділень НАН України і загальних зборів відділень НАН України, скликану постановою Президії НАН України від 29 січня 2020 р. № 36, і визначено терміни її проведення після поліпшення епідеміологічної ситуації в країні та закінчення дії заборони проведення масових заходів, зокрема надати можливість висунутим кандидатам на посади президента НАН України та академіків-секретарів відділень НАН України в повному обсязі реалізувати свої права в частині зустрічей в колективах наукових установ, представниками громадськості, обговорення програм тощо.

2. Нормою частини десятої статті 17 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» встановлено, що **загальне керівництво поточною діяльністю Національної академії наук України здійснює Президія** Національної академії наук України **у складі** президента, першого віце-президента, віце-президентів та головного ученого секретаря, академіків-секретарів відділень, членів Президії, **які обираються на п'ять років та не можуть обіймати своїх посад більш як два строки.**

Натомість, згідно частини одинадцятої статті 17 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» президент Національної академії наук України, перший віце-президент, віце-президенти та головний учений секретар, члени Президії Національної академії наук України **обираються загальними зборами** Національної академії наук України шляхом таємного голосування більшістю голосів від загального числа учасників Загальних зборів і **виконують свої обов'язки до обрання нового складу Президії Національної академії наук України.**

3. Зі змістовно-логічного аналізу і доктринального тлумачення вказаних норм (у сукупності з аналізом і тлумаченням інших положень Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність») **можна зробити такі узагальнюючі висновки:**

а) п'ятирічний термін повноважень Президії НАН України і, відповідно, повноважень президента Національної академії наук України, першого віце-президента, віце-президентів та головного ученого секретаря, академіків-секретарів відділень, членів Президії **не є імперативом і не спливає автоматично**, оскільки підставою виникнення, зміни і припинення відповідних правовідносин є юридичний факт. Таким юридичним фактом у даному випадку вважатиметься обрання нового складу Президії Національної академії наук України **загальними зборами** НАН України;

б) відтермінування проведення сесії загальних зборів НАН України та

загальних зборів її відділень і обрання нового складу Президії Національної академії наук України обумовлено встановленням у нормативно-правовому порядку заборони проведення масових заходів у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19), тобто форс-мажорною обставиною або обставиною непереборної сили **як надзвичайної та невідвортної обставини, що об'єктивно роблять неможливим здійснення тих чи інших дій**, виконання певних зобов'язань тощо. Відтак, у даному випадку **має місце правомірна поведінка і діяльність усіх учасників** конкретних правовідносин (відтермінування проведення сесії загальних зборів НАН України і обрання нового складу Президії НАН України, продовження виконання Президією НАН України повноважень у законодавчо визначеному складі до обрання нового складу Президії НАН України тощо);

в) конструкцію норми частини одинадцятої статті 17 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність», якою встановлено, що президент, перший віце-президент, віце-президенти, головний учений секретар, члени Президії Національної академії наук України **виконують свої обов'язки до обрання нового складу Президії Національної академії наук України не можна розуміти буквально як «виконання обов'язків»** (що має обмежений, тимчасовий характер), а необхідно трактувати **як продовження їх повноважень в повному обсязі** до дати проведення сесії Загальних зборів НАН України і обрання нового складу Президії НАН України, оскільки це безпосередньо пов'язано з **легітимністю і повноваженнями Президії НАН України в цілому** як органу, що здійснює загальне науково-організаційне керівництво поточною діяльністю Національної академії наук України. Відтак, до обрання нового складу Президії НАН України президент, перший віце-президент, віце-президенти, головний учений секретар, члени Президії Національної академії наук України **мають реалізовувати свої повноваження в повному обсязі без використання у назвах вказаних посад «виконуючий обов'язки», або «тимчасово виконуючий обов'язки»**;

г) у разі виникнення сумнівів щодо правового статусу президента, першого віце-президента, віце-президента, головного ученого секретаря, членів Президії НАН України у зв'язку з продовженням строку повноважень Президії НАН України до обрання в установленому порядку її нового складу **слід керуватися принципом аналогії закону**.

Так, наприклад, Законом України від 30 березня 2020 р. № 540-ІХ «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на забезпечення додаткових соціальних та економічних гарантій у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19)» (пункт 30) розділ XVII «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про акціонерні

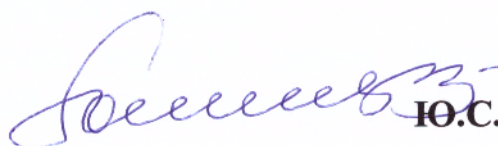
товариства» (Відомості Верховної Ради України, 2008, № 50-51, ст. 384 з наступними змінами) доповнено пунктами 10–12 такого змісту:

«10. Тимчасово, у зв'язку з проведенням заходів, спрямованих на запобігання виникненню та поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19), норми статті 32 Закону України «Про акціонерні товариства» щодо строків проведення річних загальних зборів акціонерів не застосовуються у 2020 році. При цьому проведення загальних зборів акціонерів у 2020 році в строки, встановлені цим Законом під час дії карантину, встановленого Кабінетом Міністрів України з метою запобігання поширенню на території України коронавірусної хвороби (COVID-19) не є порушенням цього Закону. Річні загальні збори акціонерів за результатами 2019 фінансового року мають бути проведені у строк не пізніше трьох місяців після дати завершення карантину, встановленого Кабінетом Міністрів України з метою запобігання поширенню на території України коронавірусної хвороби (COVID-19).

11. Установити, що у разі завершення строку повноважень членів наглядових рад акціонерних товариств у 2020 році повноваження таких членів наглядових рад продовжуються в повному обсязі до дати проведення загальних зборів акціонерів у порядку, встановленому пунктом 10 цього розділу».

Вказаним Законом аналогічні доповнення внесені до законів України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю», «Про кредитні спілки» та ін., **які передбачають самоврядність, колегіальність прийняття рішень, виборність органів управління тощо** (див.: «Голос України», 02 квітня 2020 р.).

Директор Інституту
академік НАН України

Ю.С. Шемшученко